

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده مقالات

همایش ملی اقتصاد اسلامی
در مواجهه با چالش‌های اساسی اقتصاد ایران
با تأکید بر مهار تورم و رشد تولید

۲۹ فروردین ماه ۱۴۰۳
پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
دانشگاه قم

پایگاه استادی علوم جهان اسلام

چکیده مقالات

همایش ملی اقتصاد اسلامی در مواجهه با چالش‌های اساسی اقتصاد ایران
با تأکید بر مهار تورم و رشد تولید

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و دانشگاه قم	ناشران
۱۰۳۷۲-۰۲۲۳۱	ISC
تحریر اندیشه	صفحه آرایی

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، نیش میدان علوم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه،
تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰ (انتشارات ۳۲۱۱۱۳۰۰) شماره: ۳۲۸۰۳۰۹۰، ص.ب. ۳۱۵۱-۳۷۱۸۵
تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، کوی اُسکو، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰
www.rihu.ac.ir info@rihu.ac.ir

کمیته علمی همایش

ردیف	نام و نام خانوادگی	وابستگی سازمانی
۱	حجه الاسلام و المسلمین دکتر سید رضا حسینی	عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه (رئیس همایش)
۲	حجه الاسلام و المسلمین دکتر فراهانی فرد	عضو هیئت علمی دانشگاه قم
۳	حجه الاسلام و المسلمین دکتر سید هادی عربی	عضو هیئت علمی دانشگاه قم
۴	حجه الاسلام و المسلمین دکتر علیرضا لشکری	عضو هیات علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۵	حجه الاسلام و المسلمین دکتر محمد حسین کرمی	عضو هیات علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۶	حجه الاسلام و المسلمین دکتر حبیبیان نقیبی	عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبایی
۷	دکتر امید علی عادل	عضو هیئت علمی دانشگاه قم
۸	دکتر علی سعیدی	عضو هیئت علمی دانشگاه قم
۹	دکتر مرتضی مرتضوی کاخکی	عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی
۱۰	دکتر محمد جواد توکلی	عضو هیئت علمی موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی علیه السلام
۱۱	دکتر عبدالله توکلی	عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۱۲	دکتر مصطفی کاظمی نجف آبادی	عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه (دبیر علمی همایش)

فهرست مطالب

- ۱۱.....اقتصاد در گرداب و نسبت آن با فقر معرفت اقتصادی.....
دکتر حسن سبحانی
- ۱۲.....مشکلات زیرساختی در مهار تورم و رشد تولید از منظر اقتصاد اسلامی.....
دکتر محمدجواد توکلی
- ۱۳.....نسبت بنگاهداری بانک‌ها با نرخ تورم و دلالت‌های آن برای تغییرات نرخ بهره.....
وحید ارشدی
- ۱۵.....نقش محوری اعتبار در تحقق مشارکت مردم در جهش تولید اقتصاد ایران.....
مرتضی مرتضوی کاخکی
- ۱۷.....امکان‌سنجی جهش تولید و کانال‌های اثرگذاری آن بر تورم در اقتصاد ایران.....
علی سعیدی
- ۱۹.....کاربرد صکوک مبتنی بر کالا بر پوشش ریسک در شرایط تورمی.....
مجید حبیبیان نقیبی / مجتبی اسلامیان
- چرایی همگرایی و واگرایی بین رشد نقدینگی و تورم؛ ارائه توصیه‌های سیاستی (مطالعه
موردی اقتصاد ایران).....
۲۰.....
امید ایزانلو
- ۲۲.....بررسی نقش و اثرات رمزارزها بر تورم.....
حسین بهرامی
- ۲۴.....کانال‌های اثرگذاری نوسانات نرخ ارز بر سطح تولید و تورم و راهکارهای کنترل نوسانات ارزی.....
عباس شفیعی‌نژاد
- ۲۶.....راهکار اقتصاد اسلامی برای برون‌رفت از مشکل ناترازی صندوق‌های بازنشستگی.....
سیدرضا حسینی
- ۲۷.....کاهش تصدی‌گری دولت در صنعت نفت با رویکرد به مقررات حقوقی.....
دکتر علی محمد حکیمیان
- مشارکت ذی‌نفعان در مدیریت ریسک و سهم یاری آن برای حل مشکلات اقتصادی ایران
۲۸.....
عبدالله توکلی
- بررسی ماهیت و ساختار اوراق بهادار اسلامی (صکوک) و کارکرد آن در سلامت مالی بانک‌ها
۲۹.....
احمدعلی رضایی / دکتر غلامرضا سرآبادانی

- تغییر قانون پولی و بانکی کشور: تغییر یک واحد پول ایران (تغییر سیاست واحد پولی) ... ۳۰
 نورالله صالحی
- تحلیل مفهومی سیاست تخفیف و معافیت حقوق ورودی و سود بازرگانی و نقش آن بر مهار
 تورم ۳۲
 مصطفی کاظمی نجف‌آبادی / مسعود داوودی‌پور
- بررسی کارآمدی شاخص‌های عدالت اقتصادی متعارف از منظر معیارهای عدالت اقتصادی
 اسلام ۳۳
 دکتر محسن زنگنه / دکتر محمد غفاری‌فرد / سیدمحمد مهدی بیانی
- بررسی رابطه بین تجارت و امنیت غذایی در کشورهای منتخب منطقه خاورمیانه ۳۴
 روح‌الله بهروزی / دکتر الهام خواجه‌پور / دکتر حسین مهرابی بشرآبادی
- ارزیابی کانال‌های اثرگذاری اشاعه فرهنگ انفاق بر رشد و رفاه اقتصادی براساس
 اندیشه‌های اقتصادی امام علی (علیه السلام) با رویکرد پویایی سیستمی ۳۵
 محمد غفاری‌فرد / دکتر حسین رضایی / قاسم قربانی

**همایش ملی اقتصاد اسلامی
در مواجهه با
چالش‌های اساسی اقتصاد ایران
با تأکید بر مهار تورم و رشد تولید**

اقتصاد در گرداب و نسبت آن با فقر معرفت اقتصادی

دکتر حسن سبحانی*

به کارگیری تئوری‌های اقتصادی برای تحلیل پدیده‌ها و پیش‌بینی جریان‌های قیمتی، تولیدی و مبادله‌ای در اقتصادهای گوناگون از جمله روش‌های ممدوح و کارآمد در عرصه فعالیت‌های اقتصادی محسوب می‌شود. با وجود این، رصد و ادراک چگونگی‌های حاکم بر اقتصادهای دچار مشکل و گرفتار در گرداب سوءتخصیص منابع و مسبب فقر و بی‌عدالتی نشان‌دهنده آن است که کارآمدی متصور تئوری‌های اقتصادی در آنها از قابلیت حل مسائل برنیامده و امکان برون‌رفت از گرداب‌های عدم تعادل بسیار مشکل شده است.

در این مقاله ما ریشه این پدیده و استمرار عدم تعادل‌ها را با وجود استفاده از تئوری‌های اقتصادی، در فقر معرفتی کاربران و تحلیلگرانی معرفی می‌نماییم که به دلیل واقف نبودن به خاستگاه محیطی تئوری‌های اقتصادی، به کاربرد آنها بدون عنایت به تفاوت محیطی و شرایط اقتصادی مولد تئوری‌های اقتصادی با یکدیگر مبادرت نموده‌اند.

مسئله مورد تحقیق با استفاده از استدلال و به کارگیری مصادیق مرتبط در اقتصاد ایران مطرح خواهد شد و طی آن فقر معرفتی در تئوری‌های اقتصادی از جمله عوامل گرفتار آمدن اقتصاد ایران در گرداب‌های عدم تعادل و ماندگاری آن معرفی خواهد شد. معرفت‌شناسی، محیط‌شناسی، رهگیری میزان اثربخشی جهان‌بینی و ایدئولوژی مذهبی در جوامع مسلمان و ضرورت استفاده از تاریخ پیدایش تئوری‌ها در علوم رفتاری از نتایج این پژوهش تلقی می‌شود.

واژگان کلیدی: فقر معرفتی، تئوری‌های اقتصادی، پدیده‌های اقتصادی، فقر و بی‌عدالتی.

مشکلات زیرساختی در مهار تورم و رشد تولید از منظر اقتصاد اسلامی

دکتر محمدجواد توکلی*

ناتوانی در مهار تورم و رشد تولید را می‌توان به عوامل زیرساختی و سیاستی نسبت داد. اعمال سیاست‌هایی همچون افزایش نرخ ارز و افزایش نرخ سود تسهیلات از جمله موارد استفاده از سیاست‌های اقتصادی نادرست است. این مقاله به دنبال ارزیابی سیاست‌های اقتصادی مؤثر بر تورم و تولید نیست؛ بلکه به بررسی مشکلات زیرساختی در مهار تورم و رشد تولید از منظر اقتصاد اسلامی می‌پردازد؛ مشکلاتی که می‌تواند حتی باعث بی‌اثر شدن سیاست‌های پولی و مالی شود. براساس فرضیه مقاله، که با استفاده از روش تحلیلی ارزیابی شده، مشکلات زیرساختی یادشده شامل مشکلات نظام تعلیم و تربیت اقتصادی، نظام اطلاعاتی - نظارتی، نظام تولیدی، نظام تأمین مالی، نظام مالیات‌ستانی - تأمین اجتماعی و نظام بودجه‌ریزی می‌باشد. وجود این مشکلات زیرساختی باعث بروز آسیب‌هایی همچون عدم شفافیت اطلاعات اقتصادی، فقدان نظارت مؤثر بر فعالیت‌های غیرمولد، فزونی سود فعالیت‌های غیرمولد بر فعالیت‌های مولد، فقدان مالیات مؤثر بر سفته‌بازی، خلق پول ناعادلانه، تأمین مالی پرهزینه فعالیت‌های تولیدی و بودجه‌ریزی غیرتوسعه‌ای شده است. برای مقابله با این مشکلات زیرساختی نیازمند اصلاح نظام تعلیم و تربیت اقتصادی (فرهنگ‌سازی تولید)، نظام اطلاعاتی-نظارتی (تقویت شفافیت و نظارت اقتصادی)، نظام کسب‌وکار (تسهیل تولید)، نظام مالیاتی - حمایتی (مالیات‌های تنظیمی)، نظام تأمین مالی (مشارکت در سود و زیان)، و نظام بودجه‌ریزی (بودجه‌ریزی توسعه‌ای) می‌باشیم.

واژگان کلیدی: مهار تورم، رشد تولید، اقتصاد اسلامی

نسبت بنگاهداری بانکها با نرخ تورم و دلالت‌های آن برای تغییرات نرخ بهره

وحید ارشدی*

یکی از دلالتی که برای افزایش نرخ تورم مطرح می‌شود، میزان خلق پول و به تبع آن نقدینگی و عدم تناسب با نرخ رشد اقتصادی است. سیاستگذار پولی برای کاهش نقدینگی اقدام به افزایش نرخ بهره می‌کند تا جریان نقدینگی جذب بانکها شده و این نهادها منابع را به سمت بخش مولد اقتصاد و ایجاد اشتغال هدایت کرده و از طریق کاهش تقاضا و افزایش طرف عرضه، نرخ تورم کاهش پیدا کند. سؤال این است که آیا سیاستگذار در شرایط موجود اقتصاد ایران، با افزایش نرخ بهره توانسته است که تورم را کنترل کند یا خیر؟ شواهد نشان می‌دهد در صورت افزایش نرخ بهره، تغییرات قابل توجهی در نرخ تورم ایجاد نشده است و فقط به افزایش قیمت سرمایه و به تبع آن کاهش دستمزد واقعی نیروی کار منجر شده است. بنگاه بانک با توجه به نرخ بازدهی در فعالیت‌های سفته‌بازانه انگیزه‌ای برای تزریق منابع به بخش تولید نداشته و انگیزه آن برای تزریق سپرده‌ها به بخش سفته‌بازی بسیار بالاست. خرید ارز، طلا و زمین کالاهای مورد تقاضای بانک برای حفظ سرمایه‌های خود است و این بازدهی‌های بالا که از همگرایی دولت، بخش عمومی و بخش خصوصی برای بهره‌برداری از این رانت‌ها ایجاد شده است، مانع از بهره‌بردن بخش مولد از سپرده‌های مردم است. بنابراین، لزوماً با افزایش نرخ بهره، تورم نه تنها کاهش یافته بلکه با افزایش نرخ بهره، هزینه تولید افزایش یافته و منجر به کاهش بیشتر بازدهی بخش تولید و به تبع آن افزایش تورم می‌شود. نتیجه اینکه با نبود مالیات بر عواید سرمایه و عدم کاهش مالیات تولیدکننده، با افزایش نرخ بهره نرخ تورم را بالاتر می‌برد و حداقل اینکه کاهش نرخ تورم به صورت پایدار ایجاد نمی‌شود. ریشه افزایش نرخ

تورم در انحراف نقدینگی است و این انحراف ناشی از میزان بازدهی است. در شرایط موجود اقتصاد ایران، مسیر کاهش نرخ تورم به صورت پایدار از افزایش طرف عرضه اقتصاد است که همزمان با افزایش عرضه، سطح قیمت‌ها نیز کاهش یابد. در کنار آن مدیریت انتظارات که حاصل از ایجاد امنیت اقتصادی و پیش‌بینی‌پذیر کردن اقتصاد است نیز به هم‌افزایی با کاهش نرخ بهره به کاهش تورم منجر خواهد شد.

واژگان کلیدی: بنگاه‌داری، تورم، تغییرات نرخ بهره

نقش محوری اعتبار در تحقق مشارکت مردم در جهش تولید اقتصاد ایران

مرتضی مرتضوی کاخکی*

فاصله کنونی اقتصاد ایران از اهداف اقتصادی ترسیم شده در قانون اساسی مانند تأمین استقلال اقتصادی جامعه، ریشه‌کنی فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، همگی ناشی از عدم پی‌ریزی اقتصاد صحیح، مبتنی بر عدالت و با مشارکت همگانی است. ضوابط نه‌گانه اصل ۴۳ قانون اساسی همگی برای شکل‌دهی به مشارکت همگانی در اقتصاد و بهره‌مندی همگانی و بدون تبعیض از حقوق اساسی اقتصادی تنظیم شده‌اند. در این مسیر تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به‌منظور رسیدن به اشتغال کامل از روش‌های مختلف از جمله فراهم‌آوری سرمایه موردنیاز برای فعالیت اقتصادی یکی از ضوابط اصلی است.

این مقاله با روشی تحلیلی مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای نشان می‌دهد که آنچه در تبیین فاصله اقتصاد از اشتغال کامل در دوره‌های رکود اهمیت دارد، مسئله مهم اعتبار و دسترسی همگانی به اعتبار است؛ زیرا در اقتصاد مدرن با نظام ذخیره جزئی بانکی، در عمل بانک‌های تجاری نقشی مهم در تأمین و تخصیص به‌موقع اعتبار ایفا می‌کنند و هرچند بانک مرکزی می‌تواند پایه پولی را کنترل نماید، ولی در نبود انگیزه کافی برای خلق اعتبار یا افزایش دسترسی آحاد مردم به اعتبار در شبکه بانکی رکود می‌تواند برای مدتی طولانی پایدار بماند. این وضعیت در سال‌های اخیر در ایران نیز حاکم بوده است. شاخص‌های شمول مالی نشان می‌دهد که دسترسی عموم مردم به اعتبار در سال‌های اخیر تسهیل نشده است و بیش از نیمی از مردم ایران تاکنون از تسهیلات بانکی استفاده نکرده‌اند. از این‌رو، توصیه این مقاله برای جهش تولید، افزون‌بر محدودسازی فرصت‌های سودآور نامولد اقتصادی، افزایش دسترسی مردم به اعتبار و بهبود

شاخص‌های شمول مالی در اقتصاد ایران است تا از این مسیر خروج از رکود و افزایش نرخ رشد تأمین شود.
واژگان کلیدی: شمول مالی، خلق اعتبار، بانکداری، اشتغال کامل، تولید، مشارکت مردمی

امکان‌سنجی جهش تولید و کانال‌های اثرگذاری آن بر تورم در اقتصاد ایران

علی سعیدی*

بررسی، تحلیل و ارزیابی علل و عوامل مؤثر بر تورم در اقتصاد ایران به یکی از چالش‌های جدی در مطالعات اقتصادی تبدیل شده است. اثرگذاری عوامل بنیادین در کنار تحولات پیچیده اقتصاد سیاسی داخلی و بین‌المللی در کنار موقعیت و جایگاه ویژه جمهوری اسلامی ایران، شناسایی این علل و عوامل را در سطح دانش اقتصاد کم‌رنگ کرده و پاسخ‌های علمی را به برخی کلی‌گویی‌ها و نسبت‌دادن به عوامل خارج از کنترل یا پایبندی بر اصول و مبانی نظام منتهی ساخته است. باوجوداین، طرح ایده جهش تولید می‌تواند رویکرد متفاوتی را در مواجهه با مسائل اساسی اقتصاد ایران به‌ویژه تورم و رکود و بیکاری ارائه دهد که ضمن فرارفتن از تعارض‌های ظاهراً نظری در مطالعات اقتصادی لیبرالیستی حاکم، مسائل متعددی را به‌صورت هم‌زمان حل یا مستحیل کند. در این مقاله به روش تحلیلی و تاریخی و با استفاده از مدل‌سازی مفهومی شماتیک نشان دادیم که جهش تولید می‌تواند ضمن افزایش سطح و نرخ تولید در کشور، در کوتاه‌مدت از کانال‌های ارتقای درآمد ملی، تقویت پول ملی، کاهش وابستگی به ارزهای خارجی و خودکفایی نسبی و در بلندمدت از کانال‌های احیای تجارت خارجی و حداکترسازی امکان مقاومت و ایجاد امکان کنشگری فعال در اقتصاد بین‌الملل، تورم ساختاری را در اقتصاد ایران معالجه کند. افزون‌براین، فرصت‌های تاریخی جهش تولید و موانع پیش‌رو شناسایی شده است که توجه به آنها می‌تواند تحقق جهش تولید را تسریع و تشدید کند. جمع‌بندی الگوی تحلیلی جهش تولید نشان می‌دهد که تنها راه خروج از بن‌بست نظری و سیاستی حاضر، تغییر چارچوب‌های موجود و بازطراحی این چارچوب‌ها در راستای جهش تولید است و

اصلاح در درون چارچوب‌های موجود هیچ‌گاه نخواهد توانست چالش‌های
اساسی اقتصاد ایران را حل کند.
واژگان کلیدی: جهش تولید، تورم، اقتصاد ایران

همایش ملی اقتصاد اسلامی در مواجهه با چالش‌های اساسی اقتصاد ایران
با تأکید بر مهار تورم و رشد تولید
چکیده مقالات

کاربرد صکوک مبتنی بر کالا بر پوشش ریسک در شرایط تورمی

مجید حبیبیان نقیبی*

مجتبی اسلامیان**

اقتصاد ایران سال‌هاست که از تورم رنج می‌برد و ابزارهای مختلفی جهت کنترل و جبران آن به کار برده شده است. به دلیل اثرات مخرب تورم بر اقتصاد، کنترل آن به‌عنوان یکی از اهداف سیاست‌های کلان اقتصادی همواره مورد توجه اقتصاددانان بوده است. تورم پایدار و مزمن این روزهای اقتصاد ایران نیز، پدیده‌ای است که دلیل آن چند وجهی است و ریشه در سال‌های متمادی دارد. تورم از آثار اقتصاد مبتنی بر اصول لیبرالیسم و خلق پول بدون پشتوانه است. با توجه به اثرات نامطلوبی که تورم بر افزایش ناعدالتی در جامعه، افزایش ریسک سرمایه‌گذاری، افزایش فعالیت‌های سفته‌بازانه در بازار برخی دارایی‌ها (مانند طلا، ارز و مسکن)، کاهش تولید در بلندمدت و غیره دارد. بسیار واضح و بدیهی است که در نظام اقتصادی اسلام، افزایش بی‌رویه قیمت‌ها امری نامطلوب و ناپسند تلقی می‌شود. ضمن توجه به اینکه اتخاذ رویکرد اقتصاد اسلامی مانع از بروز تورم می‌شود. این مقاله به بررسی ابزارهای مالی اسلامی مبتنی بر کالای پایه جهت از بین بردن آثار تورم اشاره شده است. در این پژوهش ضمن بررسی تورم در ایران با استفاده از روش تحلیلی توصیفی نشان داده شده است که اوراق مالی اسلامی می‌تواند پوشش ریسک مناسبی از تورم داشته باشد.

واژگان کلیدی: اقتصاد اسلامی، اوراق مبتنی بر کالا، تورم، پوشش ریسک

چرایی همگرایی و واگرایی بین رشد نقدینگی و تورم؛ ارائه توصیه‌های سیاستی (مطالعه موردی اقتصاد ایران)^۱

امید ایزانلو*

طی دهه‌های گذشته، تورم یکی از معضلات اساسی اقتصاد ایران بوده است. بیشتر پژوهش‌های صورت گرفته در این موضوع همبستگی بین رشد نقدینگی و تورم را نشان‌دهنده سهم بالای نقدینگی در ایجاد تورم در اقتصاد ایران بر می‌شمارند؛ اما داده‌های آماری نشان می‌دهد که در ایران لزوماً بین رشد نقدینگی و تورم همبستگی وجود ندارد؛ چرایی این موضوع را باید در سرعت گردش نقدینگی جستجو کرد. در برهه‌هایی که بخش مولد جذابیت لازم برای جذب نقدینگی موجود را داشته است، باوجود رشد بالای نقدینگی، تورم کاهنده و رشد اقتصادی مثبت بوده است؛ اما برعکس، در دوره‌هایی که بخش نامولد جذاب بوده است، نقدینگی موجود در اقتصاد به این بخش هجوم آورده و نه تنها ارزش واقعی در اقتصاد ایجاد نشده، بلکه تنها به ارزش افزوده جاری و تورم منجر شده است. سؤالی که در اینجا پیش می‌آید آن است که چه عامل یا عواملی به ایجاد جذابیت در بخش نامولد و یا بخش مولد اقتصاد منجر شده است. یافته‌های مقاله نشان می‌دهد حجم و رشد بالای نقدینگی به‌عنوان پتانسیل لازم برای افزایش قیمت‌ها همواره در کشور وجود داشته است؛ اما مهم‌ترین عاملی که به کاهش سرعت گردش نقدینگی در بخش مولد و افزایش سرعت گردش نقدینگی در بازارهای نامولد منجر می‌شود، تغییرات نرخ ارز، در نتیجه گسترش ذی‌نفعان افزایش نرخ ارز به‌ویژه در دهه ۹۰ بوده است. شوک ارزی از مسیر افزایش هزینه واردات، افزایش هزینه نهاده‌های تولید شده در داخل و افزایش نقدینگی به افزایش تورم منجر می‌شود. ازسوی دیگر، به‌هم خوردن قیمت‌های نسبی در نتیجه شوک ارزی، به افزایش قیمت در بازار دارایی‌ها و هجوم نقدینگی به بخش نامولد اقتصاد منجر می‌شود. پیشنهاد می‌شود

۱. این مقاله بخشی از پژوهش مرتبط با تورم و رشد اقتصادی در اقتصاد ایران است که در مرکز پژوهش کاربردی اقتصادی اجتماعی قدر در حال انجام است.

* دکترای اقتصاد؛ دانش آموخته حوزه علمیه قم و عضو علمی مرکز پژوهش کاربردی اقتصادی اجتماعی قدر،
omidanzanlo@gmail.com

به‌منظور خروج از شرایط فعلی، ابتدا دولت اقدام به تثبیت نرخ ارز کرده و سپس با مدیریت فعال ارزی (مدیریت عرضه و تقاضای ارز) از یک‌سو، نرخ ارز را کنترل و از سوی دیگر، هم‌زمان با مدیریت فعالانه تبادلات ریالی و حکمرانی مالی عوامل مؤثر بر افزایش نقدینگی (پایه پولی و ضریب فزاینده) را کنترل و از گردش نقدینگی در بازارهای نامولد جلوگیری کند.

واژگان کلیدی: نقدینگی، تورم، سرعت گردش، ارز، حکمرانی

بررسی نقش و اثرات رمزارزها بر تورم

* حسین بهرامی

در عصر جدیدی که در پیش‌رو داریم، مقوله رمزارزها نقش تعیین‌کننده‌ای در فضای زندگی مردم و کشورها خواهند داشت. یکی از مصادیق مهم بررسی تأثیر این پدیده در زندگی مردم، مطالعه و تحلیل چگونگی اثرگذاری آن بر روی تورم است. از این‌رو، عمومیت یافتن و گسترش میزان کاربرد و حجم استفاده از این فناوری جدید در تعاملات و معاملات از اهمیتی بسزا برخوردار است. ازسوی دیگر نیز با نیل دولت‌ها به سمت حکمرانی و کنترل‌های هوشمند از طریق فضای مجازی و فناوری‌های جدید آن، مطالعه و پژوهش در خصوص این مقوله‌ها و بروز و ظهور آنها در آینده اقتصاد و حکمرانی و فضای فرهنگی و اجتماعی یک جامعه بیش از پیش ضرورت می‌یابد. هدف از این تحقیق، بررسی چگونگی تأثیر حضور رمزارزها در اقتصاد واقعی یک کشور بر روی نرخ تورم با توجه به نظریات مطرح موجود در این زمینه است. نظریات مختلفی از اقتصاددانان در این خصوص وجود دارد. برخی معتقدند با افزایش دایره حضور رمزارزها در اقتصاد، تورم افزایش می‌یابد و حتی با ابرتورم مواجه خواهیم شد؛ درحالی‌که برخی دیگر معتقدند که دقیقاً برعکس با افزایش این حضور اتفاقاً از تورم کاسته می‌شود و حتی شاید با پدیده ضدتورم مواجه بشویم و این امکان کاهش، خود یکی از ابزارهای مردم برای کنترل تورم در مقابل بوروکرات‌ها خواهد بود. درهرحال، از نظر نگارنده ریشه‌های حقیقی این تأثیر و تأثر را باید در افراد و گروه‌های ذی‌نفع در این زمین بازی جستجو کرد و با فرض وجود نااطمینانی در فضای واقعی اقتصاد، حضور فعال سرمایه‌گذاران در این بازارها، درحقیقت، هدایت افراد از بازارهای اصلی برای کنترل سطح عمومی قیمت‌ها و تورم به این بازارهاست. در کنار این مسئله باید به ارزش ارز ملی نیز توجه داشت که هرچقدر کاربرد و

گردش پول ملی در جامعه کاهش یابد و جایگاه خود را به دیگر ارزهای فیات یا رمزارزها بدهد، به طور طبیعی از ارزش آن کاسته می‌شود. براساس این، با ضابطه‌گذاری و تنظیم مقررات صحیح می‌توان ضمن استفاده از فواید رمزارزهای تأیید شده، از مضرات و مشکلات آن به‌ویژه در ترازهای پرداخت جلوگیری کرد.

واژگان کلیدی: رمزارز، رمزپول، پول فیات، تورم، ابرتورم، تورم کاهنده، ضدتورم

کانال‌های اثرگذاری نوسانات نرخ ارز بر سطح تولید و تورم و راهکارهای کنترل نوسانات ارزی

عباس شفیی نژاد*

به‌طورکلی، در بازار کالاها، شوک‌های مثبت نرخ ارز سبب گران شدن کالاهای وارداتی و ارزان‌تر شدن کالاهای صادراتی می‌شود و در نتیجه افزایش تقاضا برای کالاهای داخلی را دربر خواهد داشت. ازسوی دیگر، با کاهش ارزش پول ملی، تقاضای نقدینگی بنگاه‌های اقتصادی افزایش یافته و این امر موجب افزایش تقاضای پول نیز می‌شود. در طرف عرضه می‌توان استدلال کرد که کشورهای در حال توسعه شوک‌های مثبت نرخ ارز (کاهش ارزش پول ملی) سبب افزایش هزینه وارداتی کالاهای واسطه‌ای و در نتیجه گران‌تر شدن واردات کالاهای واسطه‌ای (نهاده تولید) می‌شود و بدین ترتیب موجب افزایش هزینه‌های تولید را نیز فراهم می‌آورد که در اصطلاح تورم وارداتی نامیده می‌شود.

مطالعه اقتصاد ایران نشان می‌دهد هرگونه تغییر در نرخ ارز، دیگر متغیرهای اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به دلیل اینکه از یک طرف درآمدهای دولت از محل صادرات نفت نقش عمده‌ای در اقتصاد کشور دارد و از طرف دیگر، وابستگی کشور به واردات سبب می‌شود که دامنه اثرات این متغیر بسیار فراتر از یک اثر محدود باشد. نوسانات نرخ ارز تراز تجاری را تحت تأثیر قرار می‌دهد که این مسئله روی حجم تولیدات داخلی، کسری بودجه و نقدینگی و همین‌طور قیمت‌های داخلی بر جای می‌گذارد. ازسوی دیگر، تأثیرات نوسانات نرخ ارز بر قیمت تمام شده تولیدات داخلی مؤثر است و از این لحاظ می‌تواند به تشدید شرایط تورمی در کشور دامن بزند.

در این مقاله ضمن بررسی کانال‌های اثرگذاری نوسانات ارزی بر سطح تورم و میزان تولید، راهکارهای کنترل نوسانات نیز بیان می‌شود. برای مدیریت تقاضا و مصارف ارزی، گپ‌هایی در اقتصاد وجود دارد؛ هم در قوانین و هم در اجرا و

نظارت. به‌طورمثال، با وضع قوانین دقیق‌تر برای واردات کالا، اولویت‌بندی آنها در وزارت صمت، حذف کالاهای غیرضروری از واردات، وضع قوانین سخت‌گیرانه برای متخلفین متقاضیان ارز (جرائم ارزشگذاری بیش بود برای کالاهای وارداتی)، مدیریت ثبت سفارش و... می‌تواند به مدیریت تقاضای ارز کمک کند. همچنین، اجرای دقیق نظام اولویت‌بندی وزارت صمت و نظارت بر حسن اجرای آن و نظارت بر سامانه‌های ارزش‌گذاری کالاها و نظارت بر تعهد صادرکنندگان به ورود ارز صادراتی به بازارهای رسمی نیز به مدیریت تقاضای ارز و کاهش آن کمک می‌کند.

از طرفی باید سیاست‌های طرف عرضه برای افزایش صادرات، رفع موانع جابه‌جایی و انتقال پول از طریق دیپلماسی فعال، توسعه تجارت پایاپای، تسویه با ارزهای محلی، پیمان‌های پولی چندجانبه و شبکه‌های انتقال بدیل سوئیفت و حتی طراحی پول مشترک بین کشورهای متحدالمنافع می‌تواند به افزایش عرضه ارز، به‌ویژه در کوتاه‌مدت مؤثر باشد. همچنین، رفع موانع تولید، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های انرژی، بازسازی و نوسازی تکنولوژی‌محور زیرساخت‌های فولاد و پتروشیمی و صنایع ارزآور، و برخی اصلاحات نظام بانکی و مالیاتی به جهت هدایت نقدینگی به سمت تولیدات ارزآور می‌تواند در افزایش عرضه ارز در بازار کمک کند و نوسانات نرخ ارز را به حداقل برساند.

واژگان کلیدی: تولید، تورم، نرخ ارز، نوسانات نرخ ارز، سیاست‌های ارزی

راهکار اقتصاد اسلامی برای برون‌رفت از مشکل ناترازی صندوق‌های بازنشستگی

سیدرضا حسینی*

صندوق‌های بازنشستگی در ایران به‌علل مختلف با ابرچالشی به نام «ناپایداری منابع مالی» مواجه‌اند که به کمبود منابع در مقابل انبوهی از مصارف و تعهدات منجر شده است که در اصطلاح به آن «ناترازی» گفته می‌شود. ناترازی صندوق‌ها، ضمن آنکه فشار فزاینده بر بودجه دولت آورده، رفاه بازنشستگان و مستمری‌بگیران را نیز به خطر انداخته است. برای برون‌رفت از این مشکل، افزون‌بر اصلاحات پارامتریک، باید توجه جدی به اصلاحات ساختاری آن هم با رویکرد اسلامی صورت گیرد. در رویکرد اسلامی، نخست، باید خدمات تأمین اجتماعی به‌صورت لایه‌بندی در قالب پنج لایه تمهیدی، تضمینی، ترمیمی، تأمینی و تکمیلی ارائه شود تا موارد حمایتی از موارد بیمه‌ای تفکیک شود. موارد بیمه‌ای که مختص افراد شاغل با درآمد بالا است، از طریق بیمه‌های خصوصی تأمین مالی شود و موارد حمایتی که مختص افراد کم‌درآمد و نیازمند است، از طریق منابع مردمی و عمومی و دولتی تأمین مالی شود. دومین اصلاح ساختاری در رویکرد اسلامی، مالیات‌محوری است که براساس آن، باید بخش عمده منابع مالی موارد حمایتی از طریق مالیات‌ها تأمین شود نه حق بیمه. سومین اصلاح ساختاری در رویکرد اسلامی، به حق بازنشستگی مربوط است که باید طبق لایه‌بندی بین موارد بیمه‌ای و حمایتی تفکیک قائل شد. مشمولان گروه اول، از طریق بیمه‌های خصوصی حق بازنشستگی دریافت کنند و مشمولان گروه دوم از طریق حمایت‌های جامعه و دولت. با این اصلاحات، فشار مالی بر صندوق‌ها و دولت فروکش کرده و ناترازی و کسری برطرف می‌شود.

واژگان کلیدی: صندوق‌های بازنشستگی، بیمه، مالیات، لایه‌بندی خدمات تأمین اجتماعی، اقتصاد اسلامی

همایش ملی اقتصاد اسلامی در مواجهه با چالش‌های اساسی اقتصاد ایران
با تأکید بر مهارت‌فرم و رشد تولید
چکیده مقالات

کاهش تصدی‌گری دولت در صنعت نفت با رویکرد به مقررات حقوقی

دکتر علی محمد حکیمیان*

این مقاله در جستجوی بررسی علل رشد اقتصادی ۱۰ درصدی و تورم ۵/۲ درصدی ایران در دهه ۱۳۴۰ تا ۵۰ به عوامل تأثیرگذار زیر رسیده است:

- وضع قوانین با توجه به واقعیت ایران به‌ویژه در صنعت نفت؛
- همگرایی بین قوانین به‌ویژه قوانین اقتصادی؛
- جدایی صندوق درآمدهای دولت در نفت و غیرنفت؛
- هزینه‌کرد درآمد نفت در حدود ۸۰ درصد در زیرساخت‌های مؤثر در وضعیت تولید یا بهداشت و آموزش؛
- تخصیص ۲۰ درصد از درآمد دولت جهت هزینه‌های دولتی؛
- شرکت بازرگانی تلقی کردن شرکت ملی نفت و نگاه ملی به آن؛
- سمت و سوی قوانین در جهت خصوصی شدن اقتصاد ایران؛
- نظارت و کنترل مجلس بر نحوه هزینه‌کرد درآمدهای نفتی در زیرساخت‌ها؛
- وجود برنامه‌های هفت، چهار و پنج ساله مبتنی بر واقعیات اقتصادی کشور؛
- ثبات قوانین اقتصادی؛
- کاستن از ریسک سیاسی و امنیت سرمایه‌گذاری کشور با وضع قوانین و دیپلماسی مؤثر؛
- استفاده از افراد تکنوکرات در پست‌های مدیریتی.

در حال حاضر تقریباً بیشتر این عوامل در وضعیت فعلی کشور یا وجود ندارد یا ضعیف است. بنابراین، راهکار نجات صنعت نفت ایران از دولتی شدن به ملی شدن و اعاده عوامل تأثیرگذار یادشده است که در این مقاله چگونگی دستیابی به آنها توضیح داده می‌شود.

واژگان کلیدی: تصدی‌گری، نفت، تورم، رشد اقتصادی، مقررات حقوقی

مشارکت ذی‌نفعان در مدیریت ریسک و سهم یاری آن برای حل مشکلات اقتصادی ایران

عبدالله توکلی*

امروزه فعالیت‌های اقتصادی در سطح بنگاه، محلی و ملی به دلایل متعدد با مشکلات و عدم اطمینان‌هایی مواجه است. این مهم می‌تواند به مانع جدی برای برنامه‌ریزی و مدیریت این دسته از فعالیت تبدیل شود و نگرانی‌های اساسی را به‌خصوص برای جامعه ایران که افزون بر مشکلات مرسوم تحت تحریم‌های کشورهای غربی هم قرار دارد دامنه بزند. از این‌رو در این شرایط مدیریت عدم قطعیت‌ها و ریسک‌های موجود اهمیت زیادی می‌یابد؛ زیرا با استفاده درست از چارچوب‌ها و مدل‌های مدیریت ریسک می‌توان تا حدود زیادی به عبور از این شرایط امیدوار بود. این پژوهش بر آن است تا از این منظر چگونگی استفاده از مدیریت ریسک و الگوهای آن به‌ویژه با تأکید بر مشارکت ذی‌نفعان مختلف مانند سهامداران، سیاست‌گذاران، مدیران، مشتریان و دیگر ذی‌نفعان را بررسی کند. یافته‌های پژوهش که با روش تحلیل منطقی به نتیجه رسیده است نشان می‌دهد مشارکت ذی‌نفعان مختلف و در سطوح متفاوت و به‌ویژه در سطح کلان مشارکت مردم در مدیریت ریسک می‌تواند به مدیریت مشکلات اقتصادی از جمله رشد تولید کمک و کنترل نرخ تورم را تسهیل کند.

واژگان کلیدی: مدیریت ریسک، چارچوب‌های مدیریت ریسک، مشارکت، ذی‌نفعان، مشارکت ذی‌نفعان، مشکلات اقتصادی

بررسی ماهیت و ساختار اوراق بهادار اسلامی (صکوک) و کارکرد آن در سلامت مالی بانکها^۱

احمدعلی رضایی*

دکتر غلامرضا سرآبادانی**

در این پژوهش تلاش شده است تا ضمن بررسی ماهیت و ساختار اوراق بهادار اسلامی (صکوک)، تأثیر آن بر سلامت مالی بانکها بررسی شود. بدین منظور، داده‌های پانزده بانک و مؤسسه مالی اعتباری منتخب پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۳-۱۴۰۱ بررسی شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش داده‌های پانلی و با کمک نرم‌افزار ایویوز نسخه ۱۳ انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اوراق بهادار اسلامی (صکوک) اثر مثبت و معناداری بر سلامت مالی بانکها داشته‌اند؛ یعنی با افزایش توسعه بازار صکوک، بانکها این امکان را دارند که در صکوک با کیفیت بالا سرمایه‌گذاری کرده و به‌واسطه آن، سهم دارایی‌های موزون با ریسک (مخرج نسبت کفایت سرمایه) را کاهش دهند. این امر نشان می‌دهد حضور یک بازار صکوک توسعه‌یافته موجب می‌شود تا بانکها، عملیات تأمین مالی خود را با هزینه بسیار کم و به‌موقع انجام دهند و این امر نیز به‌نوبه خود، به تقویت سلامت مالی بانکها منجر خواهد شد.

واژگان کلیدی: سلامت مالی بانکها، نسبت کفایت سرمایه، اوراق بهادار اسلامی، صکوک

۱. این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد احمدعلی رضایی با عنوان «تأثیر توسعه بازار صکوک بر نسبت کفایت سرمایه بانکهای اسلامی: مطالعه موردی کشور ایران» می‌باشد.

* دانش‌پژوه مقطع دکتری رشته اقتصاد اسلامی، مؤسسه آموزش عالی علوم اسلامی انسانی، دانشگاه بین‌المللی المصطفی علیه السلام، قم (نویسنده مسئول)، rezai.ahmadali66@gmail.com

** استادیار و عضو هیئت علمی مؤسسه آموزش عالی علوم اسلامی انسانی، دانشگاه بین‌المللی المصطفی علیه السلام، قم.

تغییر قانون پولی و بانکی کشور: تغییر یک واحد پول ایران (تغییر سیاست واحد پولی)

نورالله صالحی*

قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ دارای ۴۵ ماده است. قسمت اول این قانون مربوط به پول می‌باشد؛ به طوری که ماده ۱ آن به این شرح است:

(الف) واحد پول ایران ریال است. ریال برابر صد دینار است.

(ب) یک ریال برابر یکصد و هشت هزار و پنجاه و پنج ده میلیونیم ۰,۰۱۰۸۰۵۵ گرم طلای خالص است.

اشکال و خطای این تعریف آن است که یک ریال در طول زمان ثابت نیست؛ زیرا ارزش طلا در طول زمان تغییر می‌کند. در نتیجه، لازم است سیاست واحد پولی طوری طراحی شود که ارزش یک ریال در طول زمان برای تمامی نسل‌ها ثابت بماند. برای حصول این امر لازم است که نقش پول و نقش واحد پولی در علم اقتصاد به طور دقیق مشخص شود؛ یعنی ارزش پول در قدرت خرید آن است. قدرت خرید پول هم همان واحد پولی است. به عبارتی وظیفه پول از وظیفه واحد پولی مجزاست؛ یعنی در فرایند اعتبار پول در علم اقتصاد لازم است واحد پولی هم اعتبار شود؛ یعنی اعتبار پول و اعتبار واحد پولی لازم و ملزوم یکدیگرند. نقش واحد پولی در فرایند مبادله، آگاهی بخشی عمومی به تمامی عاملان اقتصادی است، نسبت به این موضوع که ارزش‌های یکسانی مبادله می‌شود. در این رویکرد جدید، وظیفه پول فقط و فقط، وسیله اندازه‌گیری ارزش است؛ یعنی وظیفه پول چیزی جز انتساب اعداد به ارزش در فرایند مبادله در علم اقتصاد نیست؛ به طوری که عاملان اقتصادی در فرایند مبادله نسبت به پول، مالکیت دارند. وظیفه واحد پولی در این رویکرد جدید، ذخیره (حفظ) ارزش است؛ یعنی پول ارزش را در خود ذخیره نمی‌کند؛ بلکه واحد پولی است که ارزش را در خود ذخیره (حفظ) می‌کند؛ یعنی وسیله ذخیره ارزش در طول زمان واحد پولی

همایش ملی اقتصاد اسلامی در مازندران، با عنوان‌های اساسی اقتصاد ایران، با تأکید بر مهارت‌آموزی و رشد تولید

چکیده مقالات

* عضو هیئت علمی دانشگاه کرمان، salehinoor@gmail.com

است. حال لازم است سیاست واحد پولی طوری طراحی شود که ارزش یک واحد پولی در طول زمان برای تمامی نسل‌ها ثابت بماند. راه‌حل این کار، تشکیل منبع عمومی از پول است؛ به طوری که مالکیت این منبع عمومی از پول متعلق به تمامی نسل‌هاست. در نتیجه، عمل تأمین پول، از این منبع عمومی برای تمامی عاملان اقتصادی در طی زمان، به صورت عقد قرض‌الحسنه است. به عبارتی مقدار یک واحد پولی از تأمین یک واحد پولی از منبع عمومی به صورت عقد قرض‌الحسنه تعریف می‌شود. عقد قرض‌الحسنه پول به صورت اطلاعات متقارن برای عاملین اقتصاد عمل می‌کند (بازار پول به عنوان اطلاعات نامتقارن: شکست بازار)؛ یعنی لازم است قانون به شکل زیر تغییر نماید:

یک ریال برابر تأمین مقدار یک واحد پول از منبع عمومی پول به صورت عقد قرض‌الحسنه برای تمام نسل‌ها.

البته گفتنی است که منبع عمومی پول به تعبیری دیگر نیز، حقوق مالکیت پول در طول زمان برای تمامی نسل‌هاست.

واژگان کلیدی: ارزش، پول، تشکیل منبع عمومی پول، سیاست واحد پولی و عقد قرض‌الحسنه

تحلیل مفهومی سیاست تخفیف و معافیت حقوق ورودی و سود بازرگانی و نقش آن بر مهار تورم

مصطفی کاظمی نجف آبادی*

مسعود داوودی پور**

مجموع عوارض گرفته شده از کالاهای وارداتی در مبادی ورودی گمرکی، به عنوان هزینه نهایی در قیمت تمام شده در عرضه کالاها به شمار می آید. سیاستگذاران در سال‌های اخیر جهت کاهش قیمت تمام شده برای کنترل تورم ناشی از این مسئله، اقدام به اعطای تخفیفات موضعی و موردی برای واردات برخی اقلام مانند کالاهای اساسی و کالاهای واسطه‌ای می‌کنند. بررسی اثرگذاری این سیاست بر مهار تورم و بررسی جایگزین‌های احتمالی برپایه اسناد بالادستی کشور، سازوکاری است که در این چارچوب تعریف می‌شود. هدف از این تحقیق ارائه نگاه بلندمدت به سیاستگذاری اقتصادی در زمینه کاهش عوارض حقوق گمرکی بوده و به روش تحلیل کیفی و جمع‌آوری داده‌های کتابخانه‌ای استفاده شده است که تجزیه و تحلیل داده‌ها در دل متن انجام شده است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد اثرگذاری مجموع حقوق گمرکی بر افزایش هزینه تمام شده محصول نهایی مصرف در دو طیف کالایی مصرفی و واسطه‌ای مشهود است؛ ولی اثر تخفیفات به شکل موردی و موضعی نمی‌تواند اثر خود را در مهار تورم نشان داده و نیاز است براساس اسناد بالادستی، راهکار اصلی خودکفایی در تولید اقلام اساسی و ایجاد رابطه فناوریانه برای تولید کالاهای واسطه‌ای است تا ارزش افزوده نسبتاً بالا در داخل کشور ایجاد شده و مهار تورم همان‌طور که در قانون اساسی نیز پیش‌بینی شده است به واسطه اتکای به تولید داخل انجام شود و عوارض گمرکی در این اقلام خاصیت خود که تنظیم‌گری و حمایت از تولیدات داخلی است را بازپس گیرد.

واژگان کلیدی: سود بازرگانی، حقوق گمرکی، تخفیف حقوق ورودی، تورم، مهار تورم، رشد تولید

همایش ملی اقتصاد اسلامی در مازندران، با عنوان‌های اساسی اقتصاد ایران
با تأکید بر مهار تورم و رشد تولید
چکیده مقالات

* استادیار پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، mostafakazemi@rihu.ac.ir
** دانشجوی دکتری پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، mdavoodipoor@rihu.ac.ir

بررسی کارآمدی شاخص‌های عدالت اقتصادی متعارف از منظر معیارهای عدالت اقتصادی اسلام

دکتر محسن زنگنه*

دکتر محمد غفاری فرد**

سید محمد مهدی بیانی***

معیارهای عدالت اقتصادی و شاخص‌هایی که تبیین‌کننده میزان عدالت اقتصادی در جامعه باشد طی دهه‌های اخیر در ادبیات اقتصادی مطرح شده است. بررسی شاخص‌های عدالت در اقتصاد متعارف از دیدگاه معیارهای عدالت اقتصادی از اهداف این مقاله است. معیارهای مهم عدالت اقتصادی از دیدگاه اندیشمندان اسلامی شناسایی و به روش دلفی توسط کارشناسان تأیید شده است. نتایج نشان می‌دهد، حق برخورداری برابر از منابع و ثروت‌های عمومی، حق سهم‌بری عادلانه از تولید، قرار گرفتن اموال در موضوع قوام آن (کارایی و توازن درآمدی)، حق مالکیت مشروع، حق مبادله مشروع، حق نیازمندان در اموال عمومی و خصوصی، حق دسترسی به منابع عمومی، حق نسل‌های آتی از منابع بین‌نسلی، معیارهای مهم عدالت اقتصادی محسوب می‌شوند. در ادامه شاخص‌های مهم عدالت اقتصادی در اقتصاد متعارف براساس متون علمی دسته‌بندی شدند و سپس این شاخص‌ها با هشت معیار عدالت اقتصادی بررسی و تطابق داده شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد هیچ‌کدام از شاخص‌های عدالت در اقتصاد متعارف تمامی معیارهای اسلامی را شامل نمی‌شود و شاخص جینی اگرچه با تمامی معیارها تطابق ندارد، اما نسبت به دیگر شاخص‌های بررسی شده بیشترین معیارها را در برمی‌گیرد.

واژگان کلیدی: عدالت اقتصادی، اقتصاد اسلامی، اقتصاد متعارف، ضریب جینی

* استادیار، دانشگاه بین‌المللی اهل بیت (ع)، تهران، ایران، zanganeh.mohsen@gmail.com

** دانشیار، دانشگاه بین‌المللی اهل بیت (ع)، تهران، ایران، mghunivers1390@gmail.com

*** کارشناسی ارشد علوم اقتصادی، دانشگاه بین‌المللی اهل بیت (ع)، تهران، ایران،

s.m.mahdibayani@gmail.com

بررسی رابطه بین تجارت و امنیت غذایی در کشورهای منتخب منطقه خاورمیانه

روح‌الله بهروزی*

دکتر الهام خواجه‌پور**

دکتر حسین مهرابی بشرآبادی***

امنیت غذایی به‌عنوان هدف اصلی سیاست‌های توسعه و از محورهای اصلی تأمین سلامت جامعه به‌شمار می‌آید. این پژوهش به بررسی رابطه بین تجارت و امنیت غذایی در کشورهای منتخب منطقه خاورمیانه شامل امارات، بحرین، قبرس، مصر، ایران، عراق، اردن، کویت، لبنان، عمان، قطر، عربستان، سوریه و یمن طی بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ می‌پردازد. بدین‌منظور برای تخمین روابط بین متغیرهای این بخش و دیگر متغیرهای مورد مطالعه از رویکرد داده‌های تابلویی (ترکیبی) استفاده شده است. در این مقاله متغیر وابسته شاخص امنیت غذایی (متوسط ارزش تولید غذای سرانه) است و متغیر مستقل آن حجه کل واردات و صادرات به‌عنوان شاخص بازبودن تجارت در نظر گرفته شده است. داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از سازمان‌ها و ارگان‌های بین‌المللی همچون بانک جهانی، سازمان ملل و فائو جمع‌آوری شده است. نتایج و تخمین روی داده‌ها نشان می‌دهد که مجموع صادرات و واردات یک اثر منفی و معنادار روی امنیت غذایی دارد.

واژگان کلیدی: تجارت، امنیت غذایی، کشورهای خاورمیانه، داده‌های ترکیبی

* دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد کشاورزی دانشگاه شهید باهنر کرمان، brooholla@yahoo.com

** استادیار دانشگاه شهید باهنر کرمان، e.khajehpour@uk.ac.ir

*** استاد دانشگاه شهید باهنر کرمان، hmehrab@uk.ac.ir

ارزیابی کانال‌های اثرگذاری اشاعه فرهنگ انفاق بر رشد و رفاه اقتصادی براساس اندیشه‌های اقتصادی امام علی (علیه السلام) با رویکرد پویایی سیستمی

محمد غفاری فرد*

دکتر حسین رضایی**

قاسم قربانی***

انفاق به عنوان یکی از ابزارهای پایه‌ای اسلام جهت تحقق عدالت و از بین بردن فقر در جامعه و همچنین، دست‌ورعملی برای خودسازی و تزکیه نفس در راه تکامل روح آدمی می‌باشد. مقوله انفاق از جمله مفاهیم ارزشمندی است که در آیات قرآن کریم و روایات معصومان (علیهم‌السلام) مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفته است. پژوهش حاضر درصدد است تا با استفاده از روش پویایی سیستمی آثار اقتصادی انفاق را براساس دیدگاه امام علی (علیه السلام) تحلیل و بررسی کند. براساس این، با استناد بر خطبه‌ها، نامه‌ها و سخنان حکمت‌آموز حضرت، کانال‌های اثرگذاری انفاق بر متغیرهای کلان رشد و رفاه اقتصادی شناسایی شده و سپس با استفاده از روابط علی و معلولی به ارائه مدلی پویا پرداخته است. روش تحقیق کتابخانه‌ای است و همچنین، تحلیلی توصیفی از نوع رویکرد سیستمی و پویاست. نتایج حاصل از این مدل نشان می‌دهد که انفاق از طریق تقویت نوع دوستی و همبستگی اجتماعی، پرورش سرمایه‌های انسانی، مشارکت‌های مردمی در اقتصاد، تأمین منابع مالی ارزان برای اقشار کم‌درآمد، تغییر در الگوی مصرف، ایجاد اشتغال و جلوگیری از کنز مال باعث افزایش تولید ملی و رشد و توسعه اقتصادی می‌شود. همچنین، با کاهش شکاف طبقاتی، زمینه‌سازی برقراری عدالت اقتصادی و بهبود در توزیع مجدد درآمد فراهم می‌شود.

واژگان کلیدی: انفاق، پویایی سیستمی، امام علی (علیه السلام)، نهج البلاغه

* دانشیار (نویسنده مسئول)، دانشکده علوم اجتماعی و رفتاری، دانشگاه بین‌المللی اهل بیت، تهران، ایران، Ghaffary2@yahoo.com

** استادیار، گروه علوم اقتصادی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران، hrezaee@pnu.ac.ir

*** کارشناس ارشد علوم اقتصادی گرایش اقتصاد اسلامی، دانشکده علوم اجتماعی و رفتاری، دانشگاه بین‌المللی اهل بیت، تهران، ایران، qasemqorbani123@gmail.com